

Становище

относно участието на гл. асистент д-р Пенка Йорданова Христова в конкурс за академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование 3 – Социални, стопански и правни науки, по професионално направление 3.2 – Психология, за нуждите на Нов български университет, обявен в ДВ бр. 27 от 02.04.2019, от Стефан Матеев, дн, почетен професор на НБУ, Департамент „Когнитивна наука и психология“

Пенка Христова е възпитаник на НБУ. Тя последователно придоби степените бакалавър, магистър и доктор в Департамента по когнитивни науки и психология. Удовлетворен съм от факта, че тя се явява като кандидат за научното звание „доцент“ към същия университет. Считам, че това е естествено продължение на нейното развитие като учен-изследовател и преподавател.

На този конкурс Христова се представя със 17 научни труда и една монография. Книгата, отпечатана от издателство Lambert, по същество съдържа резултатите от нейната докторска дисертация. Това е едно похвално усилие на Христова да осигури международна видимост на нейния труд.

От „птичи поглед“ установявам широкия обхват от научни интереси на Христова. Тя се е докоснала до много интересни проблеми на когнитивната наука. Намирам изследвания на ролята на прайминга при зрителното възприятие на възможни и невъзможни фигури, на ролята на хипотонията при деца с синдром на Даун при придобиване на езикови умения, на интересни изследвания на паметта и процеса на припомняне и др. Трябва да отбележа, че всички изследвания на Христова са експериментални, с прецизно манипулиране на независими променливи (фактори), с адекватно подбрани експериментални дизайни и прецизна регистрация и статистическо третиране на данните. Оценявам Христова като опитен експериментатор; тя добре познава парадигмите и е в състояние да формулира смислени и интересни научни проблеми, чието решаване води до съществени резултати.

Повече внимание отделям на трудовете на Христова, посветени на една обща цел – изучаването на човешкото мислене. Следвайки традиционната тематика, разработвана

от години в Департамента по когнитивна наука и психология, усилията на Христова са съсредоточени върху процесите на мислене по аналогия. Христова подробно е проучила ефектите на различни фактори върху този вид мислене. В трудовете виждам оригинални данни относно ефектите на различни фактори върху аналозиите. Намирам интересни сведения относно различието между повърхностни и структурни аналогии. Христова и съавт. показват, че индуцирането на тревожност у изследваните лица съществено повлиява избора на релевантните структурни аналогии, и как този ефект зависи от параметрите на задачата. Демонстрирано е, доколко далечните аналогии ангажират повече когнитивни ресурси от близките аналогии. Особен интерес представляват изследванията на Христова, свързани с изясняването на въпроса, дали мисленето чрез аналозиите се представлява несъзнателен процес. Анализът на тези приноси на Христова може да стане най-добре с разглеждане на монографията „Несъзнателните аналогии: как съпоставяме релационно сходни неща без да осъзнаваме това“, с която тя се представя в настоящия конкурс.

Монографията е едно сбито, но много информативно четиво. В първите глави Христова дефинира основни понятия от областта на мисленето по аналогии. Важно е разглеждането на спонтанните аналогии като процес, който се извършва извън лабораторията, без наличието на експлицитна инструкция. Христова аргументира, че аналогията е базов процес в човешкото мислене, който *следва* да протича автоматично, непреднамерено и без особен когнитивен контрол. С други думи, това следва да е т.н. тип 1 процес. Това разбиране на Христова се противопоставя на разпространени схващания в литературата, че аналогията е тип 2 процес, за който са необходими ресурси от работната памет и саморефлексивни процеси. Христова разглежда критично тези схващания. Тя ги поставя под сериозно съмнение въз основа както на данни от собствени изследвания, така и на други автори, включително и на данни от неврофизиологията. Особено елегантен е описаният експеримент на Popov & Hristova (2015), при който изследваните лица изпълняват задача за лексикално решение (lexical decision task) без да имат инструкцията да търсят аналогия между стимулите и без въобще да имат представа, че става въпрос за изследване на аналогия. Резултатът недвусмислено показва, че въпреки това аналогията се „намесва“ непреднамерено и несъзнавано в изпълнението на задачата. Това е солиден аргумент в подкрепа на твърдението на Христова, че аналозиите няма как да са тип 2 процес. Нещо повече, тя поставя под въпрос, дали дихотомията тип1/тип2 процеси въобще е подходяща при

изучаването на мисленето по аналогия. Монографията е образец за академичен текст, в който важен и интересен проблем се поставя в началото и на края решението му изкрystalизира последователно и аргументирано.

Повечето от трудовете на Христова са написани на английски и публикувани в специализирани сборници. Оценявам високо двете статии, публикувани в *Memory and Cognition* и *Journal of Experimental Psychology*. Голям успех е български психолог да проникне в списания с толкова висок ранг. Христова представя списък от 39 цитирания, убеден съм, че този брой ще расте с течение на времето.

Христова има значително лекционно натоварване. Тя изнася лекционни курсове както в бакалавърската програма по психология (включително на английски) така и в магистърската. Впечатляващ е списъкът на студентски разработки, правени под нейно ръководство. Всички те са експериментални, от нея студентите овладяват научно мислене, умения за планиране на експерименти и за работа с изследвани лица. Някои от тези разработки са послужили за основа на научни статии, в които Христова щедро поставя студента на първо място като автор. Христова е участник в разработването на пет международни проекта и понастоящем е ръководител на един от тях.

Съгласен съм със самооценката на Христова, изисквана от последните изменения на ЗРАС. Не установявам наличие на плагиатство в работите и.

Заклучение

Христова е изграден учен-изследовател и преподавател, с голям опит и творчески потенциал Тя е изключително подходящ кандидат за заемане на длъжността, обявена в настоящия конкурс Нейната кандидатурата отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав и Правилника за неговото приложение, както и на Наредбата за развитие на академичния състав в НБУ. Убедено препоръчвам на членовете на почитаемото Научно жури да предложат на Академичния съвет на Нов български университет да избере гл. ас. д-р Пенка Йорданова Христова на академичната длъжност „доцент“.

13.08.2019

Проф. Стефан Матеев, дн